

FOKUS

SPRÅKLYDSANGER MED OPPGAVER

FOKUS B BOKSTAVLØSE LYDER

LESEKURS B STAVSKRIFT

q-lyd med RD og RDD

Toril Karstad

Rosa leilighet: Bakgomlyder, d med rd og rdd

NB: Det er mange d-ord som har forstavelser for. Det kan derfor være fornuftig å snakke om forstavelser her. For er en vanlig forstavelse. Når denne settes foran et ord, skapes det et nytt ord. For har kort å-lyd med o og enkel r.

I østlandske, trønderske og nordnorske dialekter sier vi vanligvis ikke r-lyden + d-lyden etter hverandre. R+D blir en ny språklyd, /d/ – som er en tungespiss–bakgom-lyd. Vi presser tungespissen opp mot bakgommen og lar lufta presse på, til vi plutselig slipper opp så lufta farer ut, som en liten eksplosjon. Vi bruker stemmen. Vi kan si at R-en blir stum, og at d-lyden plasseres lenger bak. På samme måte er lydskriftegnet som en d – men lengre: d.

r
d

Ta bort r-lyden, brett tungespissen bakover: d

Del 1 av 2

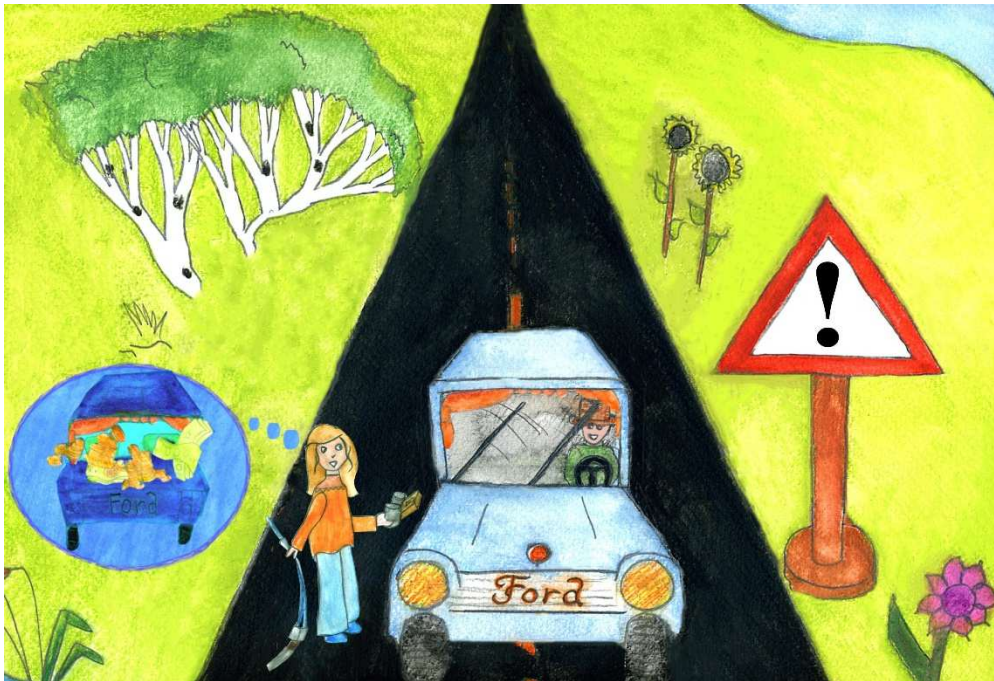
Del 2 av 2

Strek under stum bokstav = minus lyd. Forsidebildet er tegnet av Melissa Adéle Popkema. Fokus er delvis utviklet ved hjelp av Extra-midler. Digitalisering av Fokus talesymbolfont og bilder av artikulasjon er lagd for TKKL av Øyvind Martinsen med midler fra stiftelsen Dam. Fokus digital læringsressurs (fokus.no) har flere hefter og digitale oppgaver.

d med rd og rdd

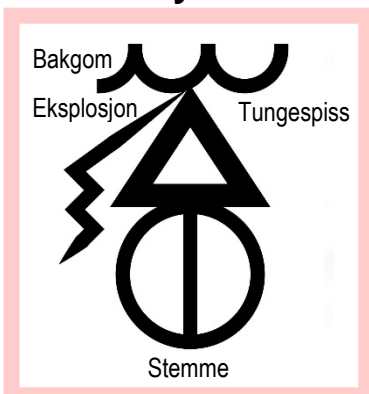
d-lyd med rd-vers: sang nr. 41

Tekst: Toril Karstad, komp og opptak: Øyvind Åge Berg, vokal: Mirjam Johanne Omdal VGS 1, sørlandsinnspilling: Ingvild Blystad, illustrasjon: Lydia Madeleine Popkema, 8. klasse.

Gard tok Hjørdis til Hardanger
i en Ford med flott gardin.
Hun stod ferdig med bardun,
litt kardemomme og sardin.
Gard har Ford fordi
den har stor verdi.
Prisen burde vært
fordelt på fler enn ti.

Talesymbol:

Oppgave 1: Hør på opptaket,
og prøv å lære sangen.

Oppgave 2: Se på språklydhuset, og finn d.
Si d og kjenn etter uttalen.
Forklar for noen hvordan du
lager lyden med rd taleorganene.

Oppgave 3: Sett ring rundt alle rd i sangen, og si d.

Oppgave 4: Les sangteksten.

Strek under stum bokstav = minus lyd

Oppgave 5: Finn lyden d skrevet med rd symbolet rd.

Si lyden mens du tegner ring rundt symbolet (bokstavgruppa).
Tell opp til slutt hvis du har lyst.

bgreifædrdauvmrdtupaupøeiubystpaumrdeivdejæjf
vhrdspgrdaudgævmrdtuypaufeirdstpauæjfvhrdspga
udgtrdkvdauvrkdøfeioubrddvevjæjfvhrdspgaudgtyn
vkrdtupauprdlkøubystpdrdspgyaurdbgråkvyeirdtuæ
pirdubysisrdaujærdågmerdvdiejfvhrdspigaudtyaubgr
åkvrdtupauiplkøfeirdbygmejæjfvhaubgråkdaurdmrd
tuvpaustpæfvhrdsprdgauyøeifæudaueimrdtupaue
ubyrdstpauvrdeiæjfejvhrdaubgrårdkvyrdeifnædrdj
mtupaurdkrdjeioubystpaurdæågrdvdiejjpglmærdådt

Jeg fant _____ stykker.

Oppgave 6a: Skriv q-ord med rd symbolet rd.

lørdag

burde

hvordan

sardin

bardun

gardin

Oppgave 6b: Skriv q-ord med rd symbolet rd.

vurdere

gardist

pardans

garderobe

kardemomme

særdeles

Oppgave 6c: Skriv q-ord med sybolet rd og o som vikar for å-lyd.

fordi

fordel

fordra

fordele

fordøye

fordufte

Oppgave 6d: Skriv q-ord med sybolet rd og e som vikar for æ-lyd.

fjerde

hverdag

verdi

ferdig

verdig

ferdighet

Oppgave 7a: Skriv q-ord med symbolet rd i stavskrift.

lørdag

burde

hvordan

sardin

bardun

gardin

Oppgave 7b: Skriv q-ord med symbolet rd i stavskrift.

vurdere

gardist

pardans

garderobe

kardemomme

særdeles

Oppgave 7c: Skriv d-ord med symbolet rd i stavskrift.

fordi

fordel

fordra

fordele

fordøye

fordufte

Oppgave 7d: Skriv d-ord med symbolet rd i stavskrift.

fjerde

hverdag

verdi

ferdig

verdig

ferdighet

Oppgave 8: Del opp i stavelser og tell språklyder i d-lyd-vers.

- Sett prikk under alle vokaler. Hver prikk markerer en stavelse.
- Tegn stavelersbuer under hvert ord.
- Skriv antall **språklyder**, rett over hvert ord. Eksempel: Ordet *Hardanger* har 9 bokstaver, men bare 7 språklyder, for rd er én lyd, og ng er én lyd.

NB: Antall språklyder i ordene varierer med dialekt. Hvis du er vestlending eller sørlending, sier du kanskje r-en i ord med rd. Kryss ut tallet over ordene *Gard*, *Hjørdis* og *Hardanger*, og skriv ditt eget tall. Sjekk hvor mange lyder du selv sier, og noter tallet over ordet.

³ ³ ⁵ ³ ⁷
Gard tok Hjørdis til Hardanger
i en Ford med flott garden.

Hun stod ferdig med bardun,

litt kardemomme og sardin.

Gard har Ford fordi

den har stor verdi.

Prisen burde vært

fordelt på fler enn ti!

Til pedagogen: Vi deler ikke stavelser opp etter vanlige delingsregler, men sørger for at bokstaver som representerer én språklyd, havner i samme gruppe. Siden lærer vi elevene vanlige delingsregler ved bindestrek.

Oppgave 9a: Les ord med rd, og legg bokstavkort.

1

lørdag
burde
hvordan?

2

sardin
gardin
bardun

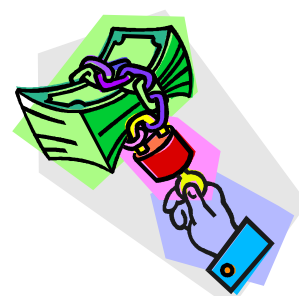
3

vurdere
garderobe
gardist

4

særdeles
gardere
helgardert

Gardere seg, helgardere seg = sikre seg

Nicholas Leed Bauge, 4.kl

Oppgave 9b: Les to ord som til sammen lager d-lyd. Si d hver gang.

1

har du
har deg
har det
har dere
har dem
har den

2

er du
er det
er dere
er den
er de
er dette

3

ser disse
ser deg
ser dem
ser den
ser du
ser det

4

får du
får dere
får de
får den
får disse
får denne

4

tar det
tar dem
tar deg
tar dere
tar dette
tar disse

Øyvind Martinsen © Fokus

Lydia Madeleine Popkema, © Fokus

Ragnhild Haakenstad, 4.kl. L. Miriel Karstad, 1.kl. Øyvind Martinsen

Oppgave 10: Fullfør fortellingen.

Ta en titt på bildet på side 3. Les innledningen på historien, og fullfør fortellingen. Velg ut minst fire ord fra oppgave 10, og flett dem inn i historien. Lag overskrift.

«Hei, Hjørdis!» sier Gard. «Der er du, midt på lørdag formiddag! Så fint at du ville sitte på til speiderleiren! Det er så verdifullt med selskap på turen!» «Takk!» svarer Hjørdis og setter seg inn. Gards gamle Ford ruser og harker, men kommer seg videre. «Som du ser, har jeg helgardert meg og tatt med bardun til teltet», sier Hjørdis. «Det er nok en fordel, ja!» svarer Gard. «Alle burde gardere seg mot å få teltet i hodet mens de sover! Er det de andre jentene som har med telt, da?» «Ja, jeg får håpe de har husket det!» svarer Hjørdis og er spent. «Hardanger, nå kommer vi!» humrer Gard og står på gasspedalen til farten er fordoblet.

Mørkegrå ord er vanlige. Feit E har æ-lyd, og e-lyd i ordet de. Feit O har å-lyd. Feit D har t-lyd. R+D blir d, også når bokstavgruppa R D er delt mellom to ord.

Oppgave 11: Klipp ut en setning, del opp i ord og pusle. Klipp i bokstaver og pusle sammen! Skriv teksten på konvolutt, og putt brikkene i konvolutten.

Gard tok Hjørdis
til Hardanger
i en Ford
med flott gardin.
Hun stod ferdig
med bardun,
litt kardemomme
og sardin.

Jules - Flickr: sardines in a can, CC BY 2.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=22797417>

Lydia M. Popkema

**Gard har Ford
fordi den har
stor verdi.**

**Prisen burde
vært fordelt
på fler enn ti!**

Gard tok Hjordis til Hardanger
i en Ford med flott gardin.
Hun stod ferdig med bardun,
litt kardemomme og sardin.
Gard har Ford fordi
den har stor verdi.
Prisen burde vært
fordelt på fler enn ti.

Oppgave 13: Løs rebusen. Bytt ut talesymboler og store bokstaver med små bokstaver. Les setningen.

NB: To ruter under talesymboler betyr dobbel konsonant. Dobbelt rute betyr bokstavgruppe.
Alle setninger og navn skal starte med stor bokstav. Sett riktig tegn til slutt.

1 /æ-lyd /æ-lyd

E	⌚	⌚	∅	⌚	A	⌚	E	⌚	H	⌚	E	⌚	A	⌚	?
E									<u>h</u>		e				

2 Å-lyd /æ-lyd /æ-lyd

⌚	A	⌚	⌚	⌚	O	⌚	E	⌚	⌚	E	⌚	I	⌚	U	⌚	.
					O		e			e						

3 /æ-lyd /æ-lyd

E	⌚	U	⌚	E	⌚	I	G	I	⌚	A	⌚	E	⌚	O	⌚	E	⌚	?
E				e			<u>g</u>											

4 Å-lyd /æ-lyd

⌚	A	⌚	I	⌚	⌚	E	⌚	⌚	O	⌚	⌚	⌚	E	⌚	E	⌚	A	I	.
									O				e						

5

⌚	A	⌚	U	⌚	U	⌚	E	⌚	Å	⌚	Å	⌚	A	⌚	I	⌚	?

6 /æ-lyd /æ-lyd

H	⌚	O	⌚	A	⌚	E	⌚	⌚	E	⌚	I	G	⌚	E	⌚	E	⌚	E	?
<u>H</u>						e			e			<u>g</u>							

Strek under stum bokstav = minus lyd, feit O har å-lyd, feit E har æ-lyd.

Oppgave 14: Fyll inn det som mangler i verset, uten å se etter teksten.

G_____ tok H_____
til H_____ i en
Fo_____ med flott
g_____. Hun stod
fe_____ med b_____,
litt k_____ og
s_____. G_____ har
Fo_____ fo_____ den
har stor ve_____. Prisen
b_____ vært fo_____
på fler enn ti.

Oppgave 15: Del sangteksten i ord med loddrette linjer.

Gard|tok|HjørdistilHardanger
ienFordmedflottgardin.

Hunstodferdigmedbardun,
littkardemommeogsgardin.

GardharFordfordi
denharstorverdi.
Prisenburdevært
fordeltpåflerennti.

Oppgave 16: Les rim med q-lyd mellom ord.

Jardar rimer: flyr dere – bryr dere – syr dere – spyr dere – styr dere!

Lidvard rimer: gror de – bor de – for de – snor de – tror de – glor de?

Ferdinand rimer: bor dere – ror dere – tror dere – snor dere – glor dere?

Bård rimer: tar de – var de – lar de – har de – bar de – skar de – blar de?

Bernard rimer: har du – tar du – bar du – var du – lar du – knar du – skar du?

Tordis rimer: blir du – rir du – glir du – smir du – sklir du – gnir du – frir du?

Dordi rimer: ramler du – famler du – skramler du – samler du?

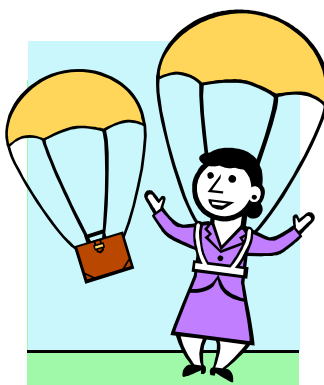
Herdis rimer: går dere – spår dere – får dere – slår dere – trår dere?

Hjørdis rimer: lær dere – er dere – der dere – nær dere – vær dere selv!

Leonard rimer: blør den – dør den – hør den – klør den – rør den – smør den!

Gordon rimer: brenner det – tenner det – sender det – ender det – hender det?

Gard rimer: vanner du – banner du – lander du – danner du – manner du deg opp?

Feit S har j-lyd, feit E har æ- eller i-lyd, feit O har å-lyd.

Oppgave 17: Les ord med rd, vikarbokstaver og stumme bokstaver.

1 O-vikar!!!

fordi
fordel
fordømme
tidsfordriv
fordømmelse
fordype seg

2 E-vikar!!!

fjerde
ferdig
verdi
ferdighet
verdig
hverdag

3 E-vikar!!!

verdiløs
verdifull
verdipapir
verdsette
verdighet
fjerdemann

4 E-vikar!!!

fordervet
ferdigmat
ferdighus
ferdiglagd
ferdiggjort
fjerdeparten

Oppgave 18: Les enkle ord med d og ord fra andre fokus.

1

verdi
farlig
mors
korn
øy
fei
bort
ferdig
bøy
særlig
horn
fars
hei
pai
fordi
barn
nei
praie
ærlig
norsk
svart
gardin
surne
styrte
tau
flau

2

bardun
torsk
røy
bein
feil
rørt
kardemomme
vårt
forstå
sørlig
kaie
torn
skai
sardin
daud
dårlig
taus
tøy
kart
irsk
bjørn
feire
burde
mai
sørlig
lært

3

tørne
fordele
kai
støy
rart
syrlig
bøye
størst
sau
turne
køye
fordelt
tøye
peis
meis
ustyrlig
surt
først
turnstativ
ført
ei teine
fordra
vaie
hørt
snarlig
øye

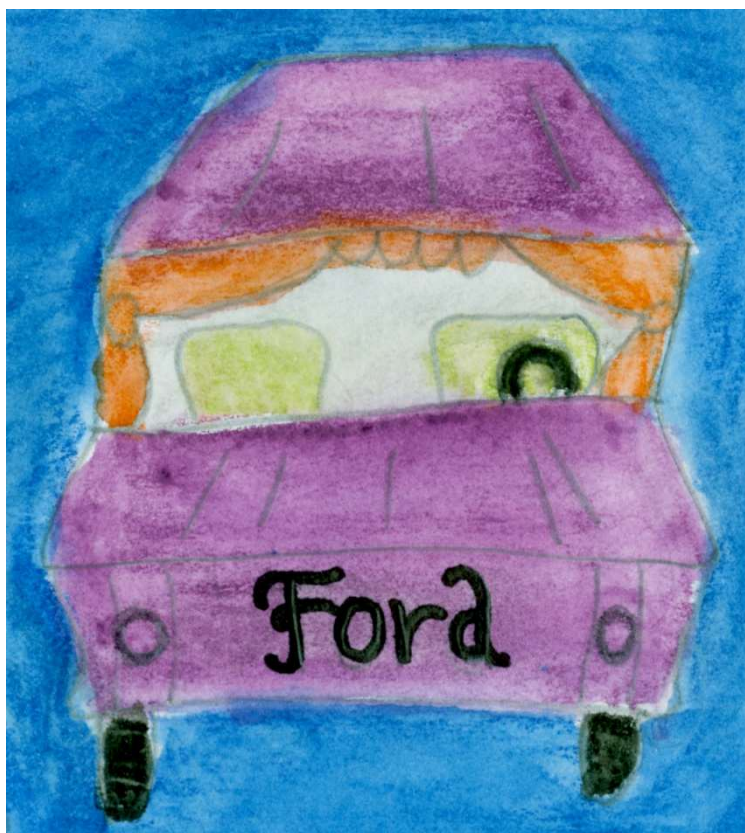
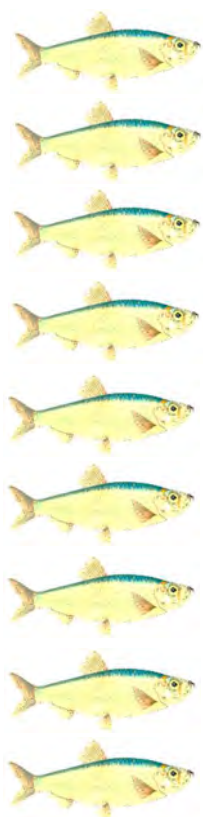
4

lei
veie
lurt
urørlig
fordøye
høy
klærne
forstyrre
lort
hai
skau
gøy
sei
moderne
fordufte
erle
forspise
fort
pauke
pløye
fart
vaie
hvordan
ellers
linerle
fløy

Lysegrå ord er veldig vanlige. Feit E har æ-lyd. Feit O har å-lyd.

Ekstraoppgave 1: Bøy substantivene i d-verset.

<i>Ubestemt form entall (en, ei, et)</i>	<i>Bestemt form entall (den, det)</i>	<i>Ubestemt form flertall (flere)</i>	<i>Bestemt form flertall (de)</i>
en Ford			
(ei) gardin			
(en) bardun			
kardemomme		-----	-----
(en) sardin			
(en) verdi			
	prisen		

Sardiner: PE Clarke & Edward Donovan, Rawpixel.com; Ford: Lydia M. Popkema

Ekstraoppgave 2: Bøy verbene i d-verset.

Å skje <i>Infinitiv</i>	Dei skjer nå <i>Presens</i>	Dei skjedde <i>Preteritum</i>	Dei har skjedd <i>Perfektum</i>	Dei hadde skjedd <i>Preteritum perfektum</i>
		tok		
		stod		
	har			
(å) burde		-----	-----	-----
			fordelt	

Ekstraoppgave 3: Les vanskeligere ord med q og ord fra andre fokus.

1	2	3	4
bombardere annerledes tirsdag barnål vertskap øyeblikk sausnebb arbeid skøyergutt fyrstikk fordrive forlagt underlegen vertshus haug haiene skreiv bortført sløyd barskog hvordan torner garderobene haugen reinsdyr Birthe skaiveske hauken barndom fortvilelse helgardert	murstein bakstetrau underleppe særdeles hurtig seier kaianlegg sløyfe vårnatt gardere seg brautende tursekk fjerdeparten rørlegger seire gøyal pauken svaiheten fortid tornado fordrevet blåveis nærsynt røyskatt fjerdemann draugen streike fortøye turnere herlighet ansvarlig	vaiende spisepause marsipan meieri fordervet fortære uforklarlig verdiløshet fløyte laurbær tidsfordriv fortelle støyende hverdagsklær marsvin maiblomst forlagt matpause speilegg gjerner bombardert martyr søylediagram maurtuene paiformen forsvarlig lærstolene dreiebord stigbøylene forduftet sløyden	førdømme laushund hjernen røyskatter seigmann årstall øyentjener bortforklare snauhogst forlystelse øyensalve førdømt arbeid verdiøkning bleie haugevis farsdag finnhaiene skreiv fartøyene særdeleshet sommerleir hårsløyfe haugen reinsdyr ferdighetene fordufte skaisete fortvilet hverdagsmat forlatelse

Til pedagogen: Ramsene kan leses på skolen eller hjemme, som repetert lesing. Man kan ha ei ramse per dag. De kan også benyttes sammen med bokstav-/bokstavgruppekort. Ved undervisning individuelt og i grupper kan lærer diktere fra ramsene, og elevene skriver ordene med bokstavkort. Ved få elever kan man gi barna ulike ord i eget tempo, noe som hindrer sammenligning og øker effektiviteten. I hel klasse med stasjonsundervisning kan barna på bokstaveskestaasjonen diktere hverandre ord to og to eller tre og tre. Etter for eksempel fem ord bytter man rolle, så alle får skrevet. Eleven som dikterer, farger ordet han har diktert, med lys farge eller krysser av. Slik vet gruppa hvor langt de er kommet til neste økt. Ved stum bokstav sier den som dikterer, fra på forhånd.

GARDISTER

Gardist Øyvind J. Karstad, foto: N. H. Karstad. Til høyre: Gardist Andreas Karstad, foto: Hege Olsen, Hamar Arbeiderblad, 28. mai 2001, gjengitt med tillatelse.

BRUDEFERD I HARDANGER

Hans Gude. Foto: Nasjonalmuseet/Borre Høstland, CC-BY.

Ekstraoppgave 4: Finn lyden q skrevet med symbolet rdd.

Si lyden mens du tegner ring rundt symbolet (bokstavgruppa).

Tell opp til slutt hvis du har lyst.

bgreifædrddauvimrddtupaupøeiubystpaurddeivdejæ
jfvhrddspgrddaudgævmrddtuypaueirddstpauæjfvrrd
hspgautgtrddkvdauvrddkøfeioubrdddvevjæjfvhrddp
gautgtynvkrddtupauprddælkøubystpdrddspgaurddy
ibgråkvyeirddtuøpirddubysrddaujærddågmerddvdite
jfsvhrddpgautyaubgråkvrrddtupauplkøfeirddbygmjø
jæjfvhaubgråkdaurddmrddtupauistpuæfvhrddiæslp
rddgauyøeifædauveimrddtupaupøubyrddstpauvirddfd
eiæjfejvhrddaubgrårdkvyeifædirddmirddtupauplkjp
rddeiøurrddtpaurddæågrddvjkløæådiejppglrddbnmkø

Jeg fant _____ stykker.

Ekstraoppgave 5: Skriv q-ord med symbolet rdd (stum d mellom r og d).

orrddel

fjorrdduft

fjorrddypet

fjorrddal

borrddame

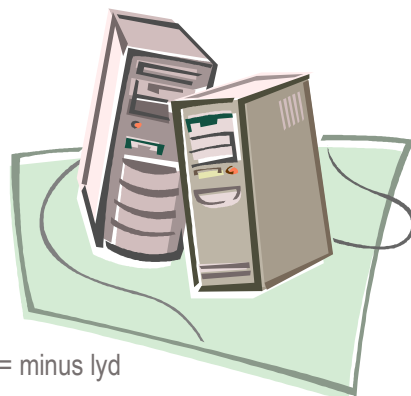
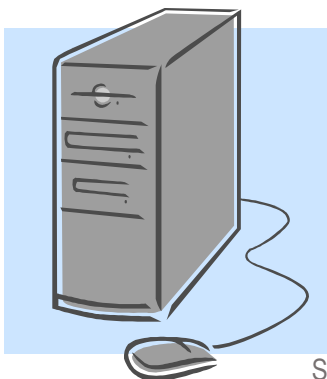
borrdduk

norrddansk

norrddøl

jorddyrker

harrddisk

Strek under stum bokstav = minus lyd

Ekstraoppgave 6: Skriv d-ord med sybolet rdd i stavskrift.

orddel

fjordduft

fjorddynet

fjorddal

norddansk

norddøl

jorddyrker

harddisk

bordduk

borddame

Benedicte Samira Popkema, 6.kf. & Anna Maria Duwe, 2.kf.

Morgan Ostgård, 5.kf. & Alida Karstad, 2.kf.

Strek under stum bokstav = minus lyd

Ekstraoppgave 7: Les q-ord med symbolet rdd (stum d mellom r og d).

1

orrddel
fjorrdduft
fjorrddukkert
borrdduk

2

fjorrddel
harrddisk
norrddansk
jorrddyrker

3

fjorrddal
jorrddekke
norrddøl
fjorrddypet

3

orrddøvhøhet
fjorrddistrikt
borrddame
fjorrddykker

Ekstraoppgave 8: Lag sammensatte ord med rd og rdd.

sommer

del

par

disk

jorrd

dvale

norrd

dame

uinter

dans

hver

duk

under

duft

over

dag

under

dekk

harrd

dagstøy

fjorrd

dansk

jorrd

dynet

dykker

dukkert

dyrker

drakt

Strek under stum bokstav = minus lyd, feit O har å-lyd, feit U har o-lyd.

Ekstraoppgave 9: Les ord med rd, der rd er stum d etter r, og ikke d.

Når ordene ord, bord, jord, fjord, nord, hard og gård etterfølges av d/t/n//s, blir det en bakgomlyd. Men hvis de etterfølges av andre bokstaver, blir det r med stum d. Her er disse og noen andre stum d-ord.

1	2	3	4
ord bord jord gård fjord nord hard karde gjorde et jorde ordet jorda bordet ordene	ordbruk bordbein jordbruk fjordfiske nordpå jordvern harde jordet utgjorde jordfarge ordfører jordmor ordklasse jordugle	ordforståelse bordplate gårder fjordarm nordover jordgulv hardhet jordene avgjorde bordfarge ordrik jordkabel ordbok bordpynt	bordhjørne jordmasse fjordbotn nordgående jordrotte hardbarket jordarbeid jordfarget frigjorde jordvoll jordboerne hardhudet fjordbunnen jordkloden

The von Wright Brothers, Rawpixel.com

Til pedagogen: Ramsene kan leses på skolen eller hjemme som repetert lesing. Man kan ha ei ramse per dag. De kan også benyttes sammen med bokstav-/bokstavgruppekort. Ved undervisning individuelt og i grupper kan lærer diktere fra ramsene, og elevene skriver ordene med bokstavkort. I hel klasse med stasjonsundervisning kan barna på bokstaveskestasjonen diktere hverandre ord to og to eller tre og tre. Etter for eksempel fem ord bytter man rolle.

Ekstraoppgave 10: Les ord med rd, der rd er stum d etter r, og ikke d.

Når ordene ord, bord, jord, fjord, nord, hard og gård etterfølges av d/t/n//s, blir det en bakgomlyd. Men hvis de etterfølges av andre bokstaver, blir det r med stum d. Her er disse og noen andre stum d-ord.

1	2	3	4
bygår <u>d</u> er Fjor <u>d</u> ane nor <u>d</u> østlig or <u>d</u> knapp jor <u>d</u> v <u>e</u> ps bor <u>d</u> en <u>d</u> en jor <u>d</u> eier leiegår <u>d</u> plantejor <u>d</u> nor <u>d</u> boer or <u>d</u> fattig jor <u>d</u> vei bakgår <u>d</u> jor <u>d</u> midd	jor <u>d</u> bunnen har <u>d</u> het jor <u>d</u> midd bor <u>d</u> plan jor <u>d</u> bær leiegår <u>d</u> er or <u>d</u> familie nor <u>d</u> afor jor <u>d</u> boer har <u>d</u> haus jor <u>d</u> et or <u>d</u> f <u>o</u> rråd jor <u>d</u> gass fjor <u>d</u> båt	har <u>d</u> hendt or <u>d</u> valg jor <u>d</u> freser vingår <u>d</u> er or <u>d</u> magi nor <u>d</u> menn jor <u>d</u> kreps har <u>d</u> h <u>j</u> ertet jor <u>d</u> ras nor <u>d</u> vestlig jor <u>d</u> gulv nor <u>d</u> avind jor <u>d</u> varme jor <u>d</u> pinnsvin	Nor <u>d</u> kalotten Norfjor <u>d</u> eid nor <u>d</u> mann jor <u>d</u> kabel har <u>d</u> før jor <u>d</u> klump vingår <u>d</u> er nor <u>d</u> farer jor <u>d</u> gass har <u>d</u> frosset jor <u>d</u> hytte jor <u>d</u> gamme mul <u>d</u> jor <u>d</u> or <u>d</u> bilde

Jordpinnsvin/hulepinnsvin: Yan1236954 CC BY-SA 3.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=19572676>

Til pedagogen: Ramsene kan leses på skolen eller hjemme som repetert lesing. Man kan ha ei ramse per dag. De kan også benyttes sammen med bokstav-/bokstavgruppekort. Ved undervisning individuelt og i grupper kan lærer diktere fra ramsene, og elevene skriver ordene med bokstavkort. I hel klasse med stasjonsundervisning kan barna på bokstaveskestasjonen diktere hverandre ord to og to eller tre og tre. Etter for eksempel fem ord bytter man rolle.

Ekstraoppg. 11: Les ord, hvilken lyd, d eller r? Skriv d eller r i rutene til høyre.

Ordene ord, bord, jord, gård, fjord og nord er det lurt å lære ekstra godt. Disse ordene har r-uttale selv om de er del av sammensatte ord. Et viktig unntak er når det andre ordet starter på t, n, l, s eller d. Da blir r-en del av en bakgomlyd. *Ord+del* blir /o ∂ ell/, *fjord+duft* blir /fjo ∂ uft/. *Norddøl*, *borddame* *bordduk*, *fjorddamper*, *orddannelse* og *Norddal* har alle d-lyd. Merk: Noen dialekter har annen uttale. Ordet *gjorde* uttales f.eks. \int på hedmarksdialekt. Pass opp: Ordet *verd* + s blir d + s (*verdsette*, *verdsatt*, *verdsetting*), ev. r+d+s, og ikke f.

1	d /r	2	d /r	3	d /r
sardin	d	Nordkapp		forduftet	
ord	r	gardin		nordvendt	
	d	gjorde		Nordfjordeid	
fjor	r	fordelen		Norddal	
nordover	r	vurdere		fordele	
burde		nordpolsfarer		orddel	
fordeler		sardinboks		nordaut	
fjordarm		fordi		borddame	
ordbok		barduner		nordboer	
Nordmøre		fordel		norddøl	
bardun		Nordfjord		sardinstim	
nord		nordvest		jorde	
fjordbotn		fjorddamper		fjordduft	
Nordishavet		verdi		Nordpolen	
fordelaktig		ordklasse		pardans	
Nordmarka		nordamerikansk		nordautlig	
et bord		ferdig		overdelen	
jord		nordetter		nordafjelsk	
verdsette		verdighet		verdien	
Ford		fordelt		bordduk	
karde		nordøst		underdelen	
verdig		fordra		fordra	
Nordreisa		fordufte		fjordboer	
nordfarer		gardere seg		bordduk	
fordel		fordøye		Fjordane	
fordi		verdsatt		nordafrikaner	
nordfra		Nordkalotten		fordelte	
gård		nordkanten		verdsetter	

Til pedagogen: Selv om ordet *nordisk* kommer av ordet *nord*, uttaler mange det som /no ∂ isk/ fordi d-en ikke er stum her. Det samme gjelder ordet *Norden*. Uttalen varierer fra sted til sted. Det samme gjelder en del vanlige rd-ord, som *verdig*, *Gardermoen*, *garden*, *burde*, *verden*, *ferden*, *Ford*. Det er altså ikke feil å uttale disse med r+d selv om man er østlending, trønder eller nordlending. Poenget er å hjelpe elevene til å bli bevisste på lyden de har i talespråket, og dens symboler.

Ekstraoppgave 12: Les ord med konsonantforbindelser.

	1 SP-		2 DR-		3 GL-		4 SM-
	spa		dra		gli		smal
	spare		drev		glo		smil
	spann		drake		glor		smile
	spade		drakt		glør		smør
	spe		dratt		glane		smøre
	spekk		drepe		glass		små
	spenne		dress		glatt		smått
	spidd		drill		glippe		smi
	spiker		drive		glapp		smie
	spill		drone		glem		smak
	spinne		drue		glemme		smake
	spille		drysse		glede		smule
	spir		drøvel		glinse		smekk
	spise		drøm		glose		smekke
	spor		drømme		gløde		smell
	spy		drønn		glemme		smelle
	spytte		drønne		glemt		smelte
	spørre		dråpe		glidd		smitte
	spøk		drikke		gløtt		smykke
	spurv	stum d	dro <u>g</u>		glimre		smyge
	sped	diftong	drø <u>y</u>	stum d	gl <u>a</u> d		smøg
diftong	speil	diftong	drø <u>y</u> e	stum d	gl <u>a</u> de		smadre
diftong	speide	diftong	dreiv	stum d	gl <u>e</u> d		smadret
diftong	speider	diftong	dreie	diftong	gl <u>e</u> i	stum d	sm <u>e</u> d

Språklydhus på oslomål inkludert skarre-r og bokstavløse lyder

h		h	
p pp	b bb	f ff	v hv (vv)
leppe ↑ leppe	tann ↑ leppe	t tt	d dd
leppe	forgom ↑ tunge- spiss	s ss	s ss
leppe	lv l ll ld	rt rdt	t t
leppe	lv l ll ld	rn rdn ren rden (r han/ r ham/ r den)	rd rdd
m mm	g gg	(g, j, sh, ch, c) skj sj s rsj rskj	j gj j
leppe	kane ↑ tunge- rygg	kj tj k kkj rkj rk	k kk (c)
leppe	drøvel ↑ tunge- rygg	ng n g	ng n g
leppe	r rr rd		

Vokaler: a e¹ e² e e^{ed} e^{ed} i i id ig i id ig o o u od u u y y æ æ ø ø å å o

Diftonger: ei ei eg eig au au aug aud au eu øy øg øi ai ai ay aj åi åi oy oi oi

Fokus © Toril Karstad Kreativ Læring

Hjerte symboliserer stemt/ustemt-par. Døra angir artikulasjonssted, der nedre artikulator er aktiv og derfor nevnes først (leppe mot tann). Bokstaver og bokstavgrupper i liten skrift forteller om språklydens skrivemåter, der stumme bokstaver regnes som del av grafemet.